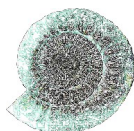

Korsnäs 2012

Harrströmin tuulivoimapuiston arkeologinen inventointi

Jaana Itäpalo 4.2.2013

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Sisällysluettelo

s.

1. Perustiedot.....	2
2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät.....	2
3. Tulokset.....	3
4. Yleiskartat.....	4
5. Kohdeluettelo.....	5
6. Kohdekuvaukset.....	6
7. Muut inventointihavainnot.....	9
8. Aineistoluettelo.....	11

1. Perustiedot

Inventointialue: Harrströmin tuulivoimapuiston suunnittelualue

Työaika: Kenttätöaika 24.10.-25.10.2012, yht. 1,5 kenttätöpäivää

Peruskartta: 124201

Korkeus: n. 5-22,00 m mpy

Aiemmat tutkimukset: -

2. Inventoinnin lähtökohdat ja menetelmät

Korsnäsiin ollaan suunnittelemassa Harrströmin tuulivoimapuiston perustamista. Tähän liittyen suoritettiin muinaisjäännösten maastoinventointi myöhäissyksyllä 2012. Hankealueelta ei tunnettu muinaisjäännöksiä.¹ Entuudestaan tiedossa oli alueen halki kulkeva historiallinen Pohjanlahden rantatien linjaus. Pohjanmaan maakuntamuseon 17.9.2012 antaman lausunnon mukaan puiston suunnittelualueella oli tarpeen suorittaa muinaisjäännösinventointi.

Esiselvitys

Alueen kuvaus

Inventointialue on n. 10 km Korsnäsistä etelään Harrströmin kylän eteläpuolella. Hankealueen eteläreuna rajautuu Korsnäsin ja Närpiön rajaan. Sijaintikorkeus n. 5,00-22,00 m mpy vastaa merenrantavaihetta n. 200/100 cal BC-1500 cal AD.² Alue on asumaton. Maaston korkokuva on pääosin loivaa tai tasaista, keski- ja eteläosassa on muutamia korkeampia mäkiä. Eteläosassa esiintyy n. 300 m pitkä kallioinen vyöhyke, muualla maaperä on moreenia ja turvetta. Lähin luonnontilainen vesistö on n. 300 m hankealueesta etelään sijaitseva Saltjärvträsket. Inventoitavista alueista etäisyys mereen on lyhimmillään n. 1 km.

Kartta 1. Tuulivoimapuiston sijainti.

- 1 Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportaali, <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>
- 2 Schulz Hans-Peter, rannansiirtymistaulukko, julkaisematon.

Esihistorialliset kohteet

Lähin tunnettu muinaisjäännös on n. 3 km koilliseen sijaitseva Trofastbacken, missä on kaksi rautakautista/esiroomalaisen ajan suorakulmaista asumuksenpohjaa, joista toista on tutkittu kaivauksin, löytönä on Morby-tyypin keramiikkaa. Paikalla sijaitsee myös tarkemmin määrittellemättömiä röykkiöitä. Noin 7 km pohjoiseen sijaitsevasta Orrmoanin esiroomalaiselle ajalle ajoitetusta kohteesta tunnetaan myös asumustenpohjia. Kaivauslöytöinä saatu luuaines on määritetty pääosin hylkeeksi.³

Edellämainitut kaksi pyyntiasuinpaikkaa sijaitsevat samalla muinaisrantatasolla kuin hankealueen korkeimmat alueet, jotka vaikuttivat otollisilta rautakautisten kohteiden löytymiselle.

Historialliset kohteet

Kohdealueelle sijoittuu 1500-luvun Pohjanlahden rantatien linjaus. Tie on ulottunut viimeistään vuonna 1590 Kokkolaan asti.⁴

1800-luvun pitäjänkartalle on merkitty alueelle yksi torpan paikka ja toinenkin torppa, joka paikantuu hankealueen tuntumaan.⁵ Näillä paikoin saattoi olla löydettävissä monen tyyppisiä rakenteita ja laajemmaltakin alueelta, kuin karttaesityksen perusteella saattoi olettaa, sillä kaikkia rakennuksia tai peltoja ei ehkä ole merkitty kartalle. Muuta kiinteää historiallisen ajan asutusta alueella ei tiettävästi ole ollut.

Kenttätömenetelmät

Maastoinventoinnissa tarkastettiin tielinjauksien varsia, tuulivoimaloiden paikkoja ja niiden lähiympäristöä. Tarkemmin käytiin läpi korkeimmat mäet rinteineen ja Pohjanlahden rantatien linjaus. Havainnot perustuvat pintapuoliseen tarkasteluun. Työssä käytettiin EGNOS-yhteensopivaa paikanninta Garmin GPSmap 62s.

3. Tulokset

Selvityksessä luokiteltiin uutena muinaisjäännöksenä hankealueen läpi kulkeva 1500-luvulta peräisin oleva Pohjanlahden rantatien linjaus. Se alakohteina suositellaan huomioon otettaviksi kaksi kilometripylvästä, jotka ajoittuvat tien lähihistoriaan. Tien varrella sijaitsee myös kolmas merkkikivi, joka ei kuitenkaan suoranaisesti liittyne tielinjaukseen, vaan on merkinnyt kylien rajaa. Toinen alueella sijaitseva muinaisjäännös on tervahauta. Muu inventointihavainto oli 1800-luvun torpan paikka, josta löytyi kaksi rakennuksen perustaa ja kiviaita. Koska kysymys on isonjaon jälkeen perustetusta torpasta, ei kohdetta luokitella muinaisjäännökseksi. Esihistoriallisten muinaisjäännösten kannalta lupaavimmalla alueella jokseenkin hankealueen keskellä Rävåsenin mäellä todettiin runsaasti vanhoja maa-ainesten ottokuoppia, ja vain itäisin osa mäestä molemmin puolin Gamla Strandvägeniä on säilynyt. Vanhoja sorakuoppia esiintyy myös Rävåsenista länteen n. puolen kilometrin matkalla.

Jaana Lestijärvi

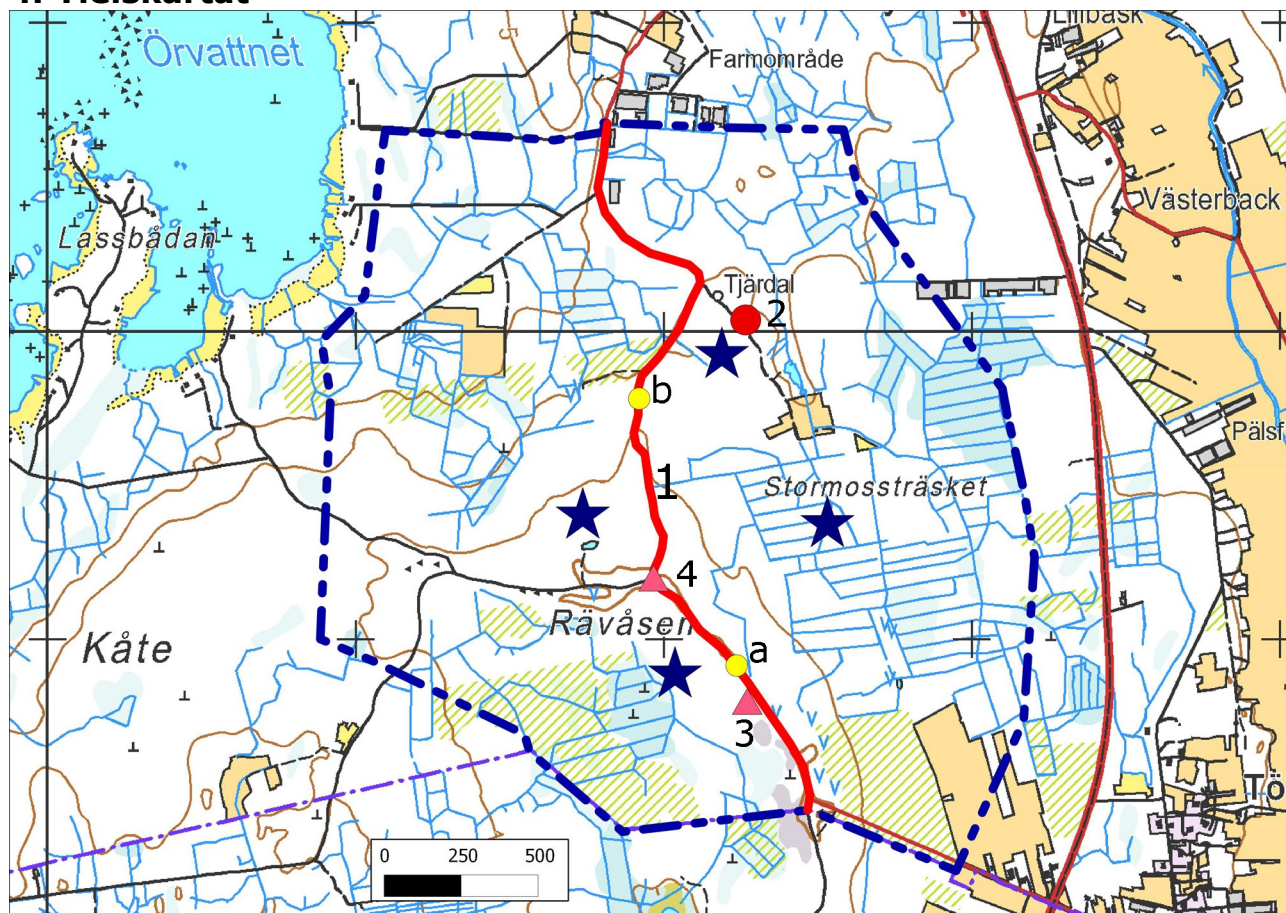
Lestijärvi 4.2.2013

³ Museoviraston kulttuuriympäristön rekisteriportaali,
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>

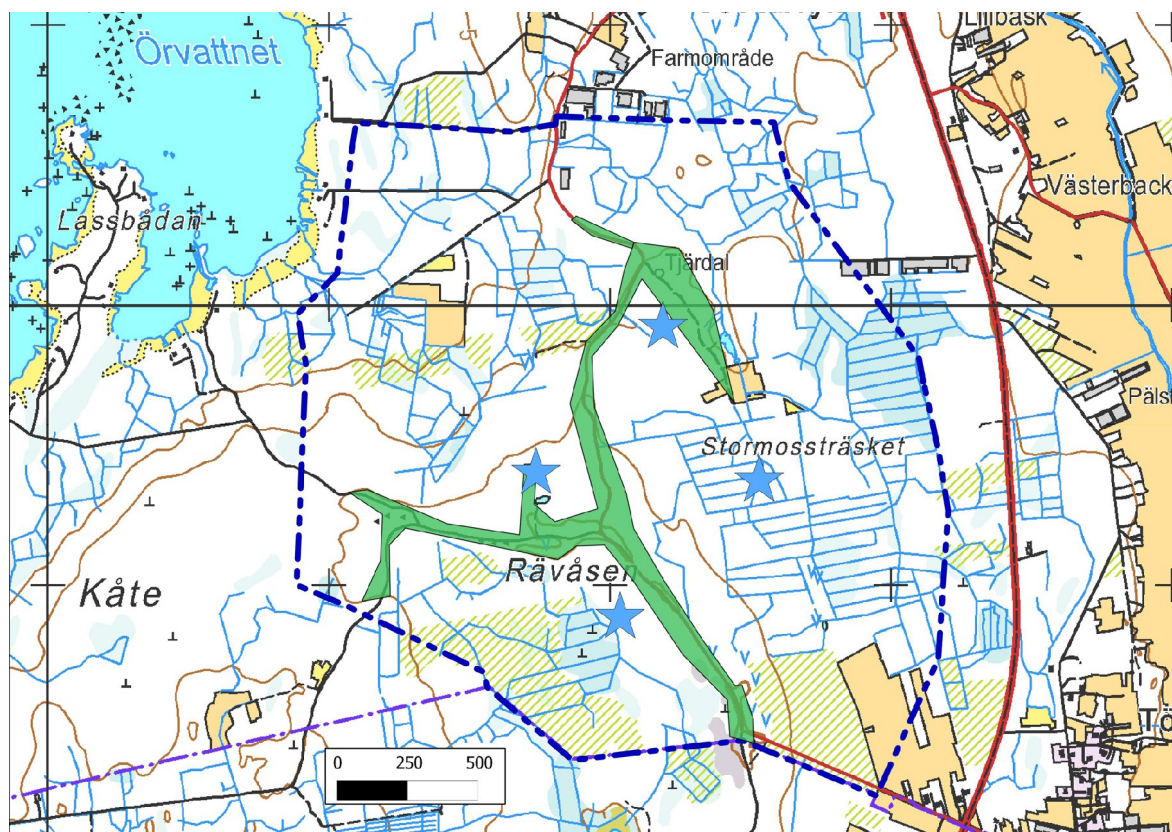
⁴ Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. Pohjanmaan kautta. 1997. S. 77-86 ja 141-144.

⁵ <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=55204>

4. Yleiskartat

Kartta 2. Suunnittelalueen raja. Tuulivoimala; tähti. Muinaisjäännöskohteet: 1. Gamla Strandvägen merkitty punaisella viivalla, alakohde a-b; kilometripylväs 2. Frägenskärr, tervahauta. Muu inventointihavainto; kolmio: 3. Rävåsen, torpan paikka 4. Rajakivi.

Kartta 3. Inventoidut alueet.

5. Kohdeluettelo

Historialliset muinaisjäännökset **S.**

1. **Gamla Strandvägen** kulkuväylä..... 6
2. **Frägenskärr** tervahauta..... 8

Muu inventointihavainto

3. **Rävåsen** torpan paikka..... 9

6. Kohdekuvaukset

1. Gamla Strandvägen

Mj-rekisteri:

Laji:

Mj-tyyppi:

Tyypin tarkenne:

Ajoitus yleinen:

Ajoitus tarkka:

Lukumäärä:

Rauhoitusluokkaehdotus:

uusi kohde

kiinteä muinaisjäännös

kulkuväylät

tienpohjat

historiallinen 1500-luku

ei määriteltä

1

2

Paikkatiedot:

Karttalehti:

124201

Etäisyystieto:

Korsnäsin kirkosta noin 10 km etelään

Tila:

yhteismaa, 280-402-10-155, 280-402-4-44

Koordinaatit:

P: 6964915 I: 202237

P (YKJ): 6967837 I (YKJ): 3202288

rakenne 1, tien pohja, rajapisteet:
pohjoinen

P: 6966664 I: 201808

P (YKJ): 6969587 I (YKJ): 3201859

etelä

P: 6964445 I: 202472

P (YKJ): 6967367 I (YKJ): 3202523

rakenne 2, kilometripylväs a

P: 6964915 I: 202237

rakenne 3, merkkikivi

P: 6965190 I: 201967

rakenne 4, kilometripylväs b

P: 6965780 I: 201921

koord.selite:

rakenne 2 (eteläisempi kilometripylväs a)

Aiemmat tutkimukset:

-

Inventointimenetelmät:

pintahavainnointi

Maastotiedot: Myöhäiskeskiajalta periytyvä Suomen ja Ruotsin välinen maantie kulki pitkin Pohjanlahden rannikkoa Turusta Tornioon ja sieltä edelleen Tukholmaan. Tämä historiallinen tie on kulkenut myös Korsnäsin kautta. Harrströmin kylästä tielinjaus jatkuu etelään nykyisen Rantatien (no. 673) länsipuolella. Tuulivoimapuiston pohjoisosassa tie kulkee mutkitellen tasaisessa moreenimaastossa, keski- ja eteläosassa hieman korkeammalle kohoavilla selänteillä, eteläosassa joitakin satoja metrejä kallioisen maaston itäpuolitse.

Kuvaus: Tie on sorapintainen. Puiston alueella tien varrella on säilynyt kaksi kilometripylvästä (rakenteet 2 ja 4). Ne ovat n. 1,5 korkeudeltaan ja n. 35-50 cm läpimitaltaan, porajäljet ovat havaittavissa paikoin läpi asti, pinta on jäkäläkasvillisuuden peitossa. Molemmissa erottuu kohta, jossa on ollut merkintälaatta. Kivet sijaitsevat kilometrin etäisyydellä toisistaan. Pylväissä olevien porajälkien perusteella kysymys ei ehkä ole yli 100 vuotta vanhoista merkintäkivistä. Samoin niissä olleet laatat viittaavat nuoreen ikään.

Långskat- ja Gamla Stradvägenin risteyksen keskellä on kumollaan maassa kivipaasi (rakenne 3). Sillä on pituutta n. 1,6 m. Heti vieressä on pienempiä kiviä, joilla sitä on mahdollisesti tuettu. Pitäjänkartan perusteella tämä kivi voisi merkitä kylänrajaa. Tien varrella havaittiin myös toinenkin rajamerkki, jonka ympärille on asetettu neliöön pienempiä kiviä. Pinta on erilaisten jäkälän peitossa, ja siinä ei erotu mitään merkintöjä. Rajakivi sijaitsee nykyisellä tilojen rajalla ja ei varmuudella liity historialliseen rantatiehen. Tien alueella ei ole ollut vesistöjä, joiden ylittämiseksi olisi tarvinnut rakentaa siltoja.

Historiallinen tausta: 1600-luvun alkupuolella Pohjanmaan rannikkokaupunkien perustamisen myötä kasvoi liikenne. Rantatie yhdisti kaupunkeja sekä muunkin rannikon jokisuistojen asutuksen. Vanhimmat osat tiestä yhdistivät jo myöhäiskeskiajalla Turun ja Korsholman linnaa. Pohjanlahden tie on ulottunut viimeistään vuonna 1590 Kookolaan asti.⁶

Ehdotus suoja-alueeksi: Hankealueella tielinjaus nykyisen Gamla Strandvägenin kohdalla. Myös tien lähihistoriaan liittyvät kaksi kilometripylvästä on luontevaa huomioida.

Kuva 1. Eteläisempi kilometripylväs (a).

Kartta 4. Ote Claess Claessonin vuonna 1650 laatimasta Laihian, Maalahden, Närpiön ja Lapväärtin pitäjien kartasta, jossa on merkittynä rantatie. Harrström vasemmalla alhaalla. Kartta teoksesta Chartographia Ostrobothnica, s. 41, http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/maakirjakartat/@@mapview?handle=hdl_123456789_24382

Kartta 2 sivulla 4.

⁶ Salminen. S. 77-86, 119 ja 141-144.

2. Fräkenskärr

Mj-rekisteri:

Laji:
Mj-tyyppi:
Tyypin tarkenne:
Ajoitus yleinen:
Ajoitus tarkka:
Lukumäärä:
Rauhoitusluokkaehdotus:

uusi kohde

kiinteä muinaisjäännös
työ- ja valmistuspaikat
tervahaudat
historiallinen
ei määritelty
1
2

Paikkatiedot:

Karttalehti: 124201
Etäisyystieto: Korsnäsin kirkosta noin 9,2 km etelään
Tila: 280-402-4-85

Koordinaatit: P: 6966035 I: 202266
P (YKJ): 6968958 I (YKJ): 3202317

koord.selite: gps-mittaus, haudan keskipiste

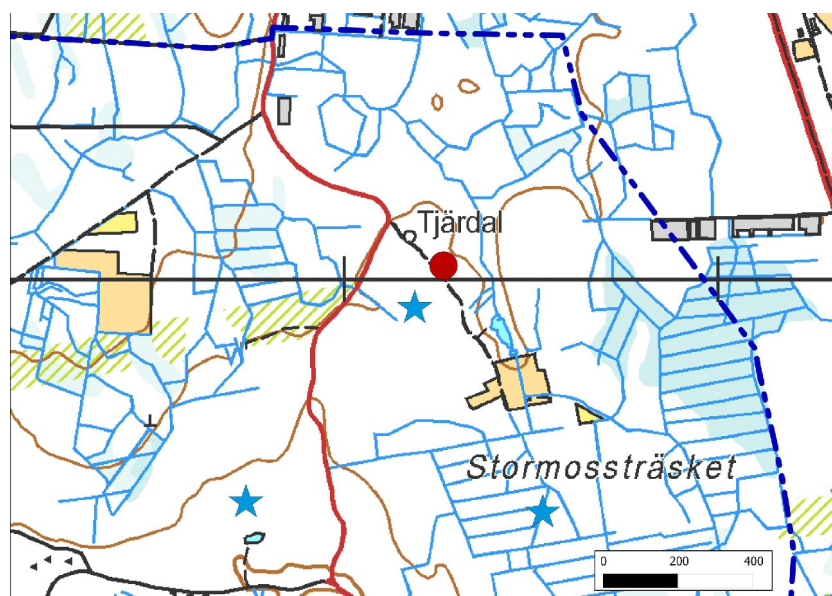
Aiemmat tutkimukset: -

Inventointimenetelmät: pintahavainnointi

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Gamla Strandvägeniltä kaakkoon Fräkenskär-nimiselle pelto-alueelle johtavan metsätien varrella, välittömästi metsätien itäpuolella. Ympäristössä kasvaa mäntyvaltaista metsää.

Kuvaus: Kohteessa on n. 20 m halkaisijaltaan oleva tervahauta. Osin kivistä koostuva halssi suuntautuu pohjoiseen, mistä jatkuu kapea pitkä oja, ilmeisesti myöhemmin kaivettu. Pinta on heinän peitossa, reunoilla kasvaa paikoin tiheästi nuorta pajukkoa. Kohde löytyi 120 m kaakkoon peruskartalle merkitystä tervahaudasta, jonka kohdalla puolestaan ei ole tervahautaa.

Ehdotus suoja-alueeksi: 2 m reunoista.

Kartta 5. Tervahaudan sijainti.

7. Muu inventointihavainto

3. Rävåsen

Mj-rekisteri:

<i>Laji:</i>	-
<i>Mj-tyyppi:</i>	muu inventointihavainto, ei ole muinaisjäännös
<i>Tyyppin tarkenne:</i>	asuinpaikat
<i>Ajoitus yleinen:</i>	torpat
<i>Ajoitus tarkka:</i>	1800-luku
<i>Lukumäärä:</i>	ei määritelty
<i>Rauhoitusluokkaehdotus:</i>	3
	-

Paikkatiedot:

<i>Karttalehti:</i>	124201
<i>Etäisyystieto:</i>	Korsnäsin kirkosta noin 10,5 km etelään
<i>Tila:</i>	280-402-4-85

<i>Koordinaatit:</i>	P: 6964784 I: 202271
	P (YKJ): 6967706 I (YKJ): 3202322

<i>koord.selite:</i>	gps-mittaus, kiviaidan kaakkoispää
----------------------	------------------------------------

<i>Aiemmat tutkimukset:</i>	-
-----------------------------	---

<i>Inventointimenetelmät:</i>	pintahavainnointi
-------------------------------	-------------------

Maastotiedot: Kohde sijaitsee Långskatvägenin ja Gamla Stradvägenin risteyksestä n. 500 m kaakkoon Gamla Strandvägenin varrella, n. 50 m tiestä länteen ja n. 350 m Korsnäsin ja Närpiön rajasta pohjoiseen. Alueella kasvaa kuusimetsää, aluskasvillisuutena mm. apilaa.

Kuvaus: Paikalla on kaksi kuoppaa/rakennuksen pohjaa ja kiviaita, jotka liittynevät paikalla sijainneeseen torppaan. Eteläisempi pohja-alaltaan neliön muotoinen kuoppa on n. 3 m halkaisijaltaan ja yli metrin syvyinen, reunoilla on selvä valli. Pohjoisempi kuoppa sijaitsee n. 10 edellisestä luoteeseen. Se on suorakaiteen muotoinen, n. 2,5 m halkaisijaltaan ja yli metrin syvyinen, reunoilla voi erottaa vallia. Kiviaidan kaakkoispää on kiinni kuopassa 2. Aita on n. 10 m pitkä, enimmillään n. 2,5 leveä ja yli 50 cm korkea. Kaikkien rakenteiden pinnalla on vankka pintakasvillisuus ja päällä kasvaa joitakin vanhoja kuusia, iältään selvästi yli 50 v. Kuopista ainakin eteläisempi voi olla kellarinpohja. Kohde lähiympäristöineen on hyvin säilynyt.

Historiallinen tausta: Paikalla on sijainnut 1800-luvun loppupuolella laaditun pitäjänkartan mukaan torppa ja siihen liittyviä peltoja.

Ehdotus suoja-alueeksi: Kysymys on isoajakoa nuoremmasta, 1800-luvun torpasta. Näin nuoria torppia ei pääsääntöisesti luokitella muinaisjäännöksi. Koska kohdetta ei voi pitää harvinaisena myöskään rakenteiden perusteella, ei suojavyöhykettä ehdoteta. Suositeltavaa kuitenkin on, että kohde huomioitaisiin maankäytössä mahdollisuuksien mukaan.

Kuva 2. Kohteen eteläisempi rakennuksenpohja kuvattuna luoteesta.

Kartta 6. Ote 1800-luvun pitäjänkartasta, jossa oikealla kohteen torppa peltoineen. Arkistolaitoksen pitäjänkartasto, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=55204>

8. Aineistoluettelo

Kirjallisuus:

Chartographia Ostrobothnica. Pohjanmaa vanhoissa kartoissa. Österbotten på gamla kartor. 2006.

Salminen Tapio, Pohjanmaan tiet ja tieverkko vuoteen 1635. Pohjanmaan kautta. Pohjanmaan tiet, tieverkko ja tienpito keskiajalta 1600-luvun alkuun. Salminen, Tapio. Tiemuseon julkaisuja 15. Tielaitos, 1997.

Elektroninen ja muu aineisto:

Arkistolaitos, pitäjänkartasto, Korsnäs, <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=55204>

http://www.vanhakartta.fi/historialliset-kartat/maakirjakartat/@@mapview?handle=hdl_123456789_24382

Museovirasto: Kulttuuriympäristön rekisteriportaali:

<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/portti/default.aspx>